

Başlık : Geçici Hükümet ve Rus Kurucu Meclisi Seçim Hazırlıkları
Title : The Provisional Government and the All-Russian Constituent Assembly Election Preparations
Заголовок : Временное правительство и подготовка к выборам во Всероссийское Учредительное собрание

Yazarlar / Authors / Автор : Ülkü ÇALIŞKAN
ORCID ID : [0000-0003-2653-3406](https://orcid.org/0000-0003-2653-3406)

Bu makaleye atf için / To cite this article / Ссылка на статью : Ülkü Çalışkan, Geçici Hükümet ve Rus Kurucu Meclisi Seçim Hazırlıkları, *Türkiye Rusya Araştırmaları Dergisi* 4 (2020): 36-54.

DOI : [10.48068/trad.749592](https://doi.org/10.48068/trad.749592)

Makale Türü : Araştırma Makalesi
Type of Article : Research Article
Тип статьи : Научно-исследовательская статья

Geliş Tarihi / Received / Поступила : 08.06.2020
Kabul Tarihi / Accepted / Принята к публикации : 24.11.2020
Yayın Tarihi / Published / Опубликовано : 31.12.2020

Yazar: Ülkü ÇALIŞKAN*

Geçici Hükümet ve Rus Kurucu Meclisi Seçim Hazırlıkları

Öz: Bu makalede Rusya Türklerinin siyasi gelişimini önemli ölçüde etkileyecek olan Kurucu Meclis seçimleri ve toplanmasının neden Geçici Hükümet döneminde yapılmadığı incelenecektir. 3 Mart 1917 tarihinde yayımlanan Geçici Hükümet Beyannamesi'nde sınıf, din ve milliyet üzerindeki kısıtlamaların kaldırıldığından bahsedilse de gayri Rus halkların haklarının belirlenmesi Kurucu Meclis'e bırakılmıştı. Bu yüzden Geçici Hükümet, artan otonomi talepleri karşısında ülkenin bölünmesini önlemek ve Kurucu Meclis'in yetki sahasını ihlal etmemek için herhangi bir çözüm girişiminde bulunamadı. Gayri Rus halklar, Kurucu Meclis'e hazırlık anlamında bir strateji geliştirmeye çalıştılar. Onun seçimlerine ve toplanmasına büyük önem verdiler. 20. yüzyılın başlarından itibaren Kurucu Meclis'i toplama düşüncesi Rus sosyalist partilerin programlarında yer aldı. Bunu gerçekleştirme fırsatı, 27 Şubat İhtilali sonrasında ortaya çıktı. 2 Mart 1917 tarihinde kurulan Geçici Hükümet, Petrograd Sovyeti Yürütme Komitesi'yle yapılan görüşmeler sonucunda Kurucu Meclis'i hızlı bir şekilde toplamaya söz verdi. Askerlerin oy kullanmasını sağlamak, genel seçim sistemiyle yerel idarelerin organizasyonu ve seçim yasasının hazırlanma süreci dikkate alınarak Kurucu Meclis seçimleri ve toplanma tarihinin sonbahar aylarından önce olamayacağı anlaşılmaktaydı. Yerel idarelerin örgütlenmesi, hükümetin programında altıncı madde olarak yer aldı. İkinci ve üçüncü hükümet dönemleri, sosyalist bakanların etkisiyle ve Bolşeviklerin bu konuda hükümeti isteksizlikle suçlamasını önlemek amacıyla daha Kurucu Meclis odaklı oldu. Geçici Hükümet, 18 Haziran'daki Bolşeviklerin gösterisini başarısızlığa uğratmak için 14 Haziran'da Kurucu Meclis seçimlerinin 17 Eylül'de, toplanma tarihinin 30 Eylül'de olacağını ilan etmek zorunda kaldı. Daha sonra seçim yasasının 22 Temmuz 1917 tarihinde yayımlanması ve seçmen listelerinin hazırlanamaması yüzünden 9 Ağustos tarihinde Kurucu Meclis seçimlerinin 12 Kasım'da ve toplanma tarihinin 28 Kasım'da olması kabul edildi. Ekim İhtilali sonrası olayların kontrolü Bolşeviklerin eline geçti. Böylece iki ihtilal arası dönemde bu konuda başarı sağlanamadı.

Anahtar Kelimeler: Rusya Tarihi, Rus Kurucu Meclisi, Seçimler, Geçici Hükümet, Kadet Partisi, seçim yasası, yerel idareler

The Provisional Government and the All-Russian Constituent Assembly Election Preparations

Abstract: In this article will be explained why the All-Russian Constituent Assembly elections and convening which will significantly affect the political developments of Russian Turks, could not be held during the Provisional Government period. Although Declaration of Provisional Government, which published on March 3, 1917, was mentioned that restrictions on class, religion and nationality were repealed, the determination of the rights of non-Russian peoples was left to the All-Russian Constituent Assembly. Therefore, the Provisional Government could not attempt any solution to prevent the division of the country and not violate the jurisdiction of the All-Russian Constituent Assembly in the face of increasing demands for autonomy. The non-Russian peoples tried to develop a strategy in preparation for the All-Russian Constituent Assembly. They cared to its elections and convening. From the beginning of the 20th century, the idea of convening the All-Russian Constituent Assembly was included in the programs of

* Dr. Öğr. Üyesi, Trakya Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, E-mail: ulkucalikskan@hotmail.com, ORCID ID: [0000-0003-2653-3406](https://orcid.org/0000-0003-2653-3406), DOI: [10.48068/trad.749592](https://doi.org/10.48068/trad.749592).

Russian socialist parties. The opportunity to do this emerged after the February 27 Revolution. The Provisional Government, which was established on March 2, 1917 promised to convene quickly the All-Russian Constituent Assembly as a result of discussions with the Executive Committee of the Petrograd Soviet. It was understood that the All-Russian Constituent Assembly elections and convening date could not be before the autumn months, taking into account the voting process of the soldiers, the organization of the local administrations with the general election system and the preparation process of the election law. The organization of the local elections was included in the government's program as the sixth item. The second and third government were more focused on the All-Russian Constituent Assembly under the influence of the socialist ministers and to prevent the Bolsheviks accusing the government of reluctance on this issue. The Provisional Government, in order to fail the Bolsheviks demonstration on June 18, had to announce that the All-Russian Constituent Assembly elections will be on September 17 and the convening date will be on September 30. Since the election law was published on July 22, 1917 and voter lists could not be prepared, it was accepted on August 9 that the All-Russian Constituent Assembly elections postponed on November 12 and the convening date on November 28. Bolsheviks took control of the events after the October Revolution. Thus, there was no success in the period between two revolutions.

Keywords: History of Russia, The All-Russian Constituent Assembly, Elections, The Provisional Government, The Kadet Party, election law, local administrations

---

Временное правительство и подготовка к выборам во Всероссийское Учредительное собрание

Аннотация: Данная статья посвящена проблеме созыва Всероссийского Учредительного собрания в политике российского Временного правительства. В Декларации 3 марта 1917 года говорилось об отмене классовых, религиозных и национальных ограничений. При этом определение прав нерусских народов было оставлено на усмотрение Учредительного собрания. Не нарушая юрисдикцию последнего, Временное правительство не имело возможности перед лицом нарастающих требований автономии предотвратить разделение страны. Нерусские народы пытались выработать стратегию подготовки к Учредительному собранию, уделяли большое внимание выборам его членов. С начала XX века идея созыва Учредительного собрания была включена в программы российских социалистических партий. Возможность ее реализации появилась после Февральской революции 1917 г. По результатам переговоров с Исполнительным комитетом Петроградского Совета Временное правительство обещало быстрый созыв Учредительного собрания. Вместе с тем было понятно, что выборы в него не могут быть проведены раньше осенних месяцев (подготовка избирательного законодательства, организация выборов на местах, особенности голосования солдат и др.). Несмотря на обвинения большевиков, второй и третий составы правительства под влиянием министров-социалистов были в большей степени ориентированы на Учредительное собрание. 14 июня выборы были назначены на 17 сентября, однако Закон о выборах опубликовали 22 июля 1917 г. Поэтому 9 августа было принято решение о переносе выборов в Собрание на 12 ноября (дата созыва — 28 ноября). Таким образом, до Октябрьской революции Учредительное собрание не состоялось.

Ключевые слова: История России, Всероссийское Учредительное собрание, выборы в Учредительное собрание, Временное правительство, Кадетская партия, закон о выборах, местная администрация.

Giriş

Bir devletin gelecekteki idare şeklini belirlemek ve yeni bir anayasa hazırlamak hakkına sahip halk tarafından seçilmiş temsilcilerin bir araya geldiği meclise “Kurucu Meclis” denmektedir. Eski devlet düzenini ilga edip yeni devletin temellerini atan Kurucu Meclis örneklerine; 1789-1791, 1848, 1871-1875 yıllarında Fransa’da, 1848 yılında Almanya’da, çeşitli dönemlerde diğer Avrupa devletlerinde (İspanya, Norveç, Yunanistan, Belçika gibi) ve ABD’nde rastlanmaktadır. 1917 Şubat İhtilali sonrasında gelişen siyasi atmosferde Rus Kurucu Meclisi’nden beklenen görevler; devletin idare şeklini belirleme (öncelikle cumhuriyet mi monarşi mi sonrasında demokratik cumhuriyet mi federatif cumhuriyet mi seçenekleri), anayasa hazırlama haricinde yasama meclisinin, üst kurumların, bakanlıkların durumu, gayri Rus halkların hakları, köylülerin toprak sorunu, işçilerin yaşam şartlarının iyileştirilmesi ve savaşa yönelik tutum (devam mı yoksa barış antlaşması mı) şeklindedir.¹ Yine Kurucu Meclis’in aktif yasama meclisinden ayrı toplanan bir meclis olduğu, Rusya örneğinde görüldüğü üzere uygun görülen başka görevler de üstlenebileceği, hazırlık ve uygulama sürecinde devletten devlete farklılıklar olabileceği anlaşılmaktadır.

Aslında 19. yüzyıl boyunca Rusya’da Kurucu Meclis fikrinin net bir açıklamasına ve mantıklı bir gerekçesine rastlanmadı. İlk olarak Dekabristlerin Kuzey Cemiyeti tarafından kabul edildi ve N. Muravyev’in hazırladığı anayasa tasarisında yer aldı. Daha sonraları bu fikir, Güney Cemiyeti üyeleri arasında da yaygınlaştı. 1860’lı yıllardan itibaren Kurucu Meclis’le dolaylı olarak bağlantılı bazı demokratik ilkelerin uygulanması talepleri bürokratlar, dvoryanlar ve entelijansiya tarafından dile getirilmeye başlandı. Bu terimi 1869 yılında tesadüfen ilk kez kullanan M. Bakunin; 1879 yılında siyasi bir talep olarak toplanmasını isteyen zemstvo (yerel idare) liberallerinden İ. İ. Petrunkeviç oldu. 1879 yılında kurulan ve Rus köylü sosyalizmini savunan devrimci-narodnik (halksever) Halkın İradesi Cemiyeti (Narodnaya Volya), Kurucu Meclis maddesini programına dahil edince nispeten yaygınlık kazandı.²

¹ Sergey Grigoryeviç Svatikov, *Vserossiiskoye Uçreditelnoye Sobraniye* (Petrograd: İzdatelstvo Kniga, 1917), 14, 30; Vasiliy Vasilyeviç Vodovozov, *Uçreditelnoye Sobraniye* (Petrograd: Tovarişestvo R. Golike i A. Vilborg, 1917), 11, 34, 44, 65; Arkadiy Anosov, *Çto Takoye Uçreditelnoye Sobraniye*, (Moskva: Noviy Mir, 1917), 10-15; Nikolay Aleksandroviç Rojkov, *Vremennoye Pravitelstvo i Uçreditelnoye Sobraniye* (Moskva: İzdatelstvo Soldat Grajdanin Moskovskogo Soveta Soldatskih Deputatov, 1917), 15-16.

² Mark Veniaminoviç Vişnyak, *Vserossiiskoye Uçreditelnoye Sobraniye*, Sost. A. N. Meduşevskiy (Moskva: ROSSPEN, 2010), 103-108, 110, 112.

Devrimin ayrılmaz bir parçası olarak görülen Kurucu Meclis’in toplanması, 20. yüzyıl başlarında sosyalist parti programlarına girdi. İlk kez 1903 yılında Rusya Sosyal Demokrat İşçi Partisi programında yer verildi.³ Partinin ikinci kongresinde Bolşevik-Menşevik ayrışması yaşandı ancak program her iki grup için ortak kabul edildi. 24-27 Nisan 1917 tarihlerinde toplanan yedinci parti konferansında Bolşevikler yönetime hâkim oldular. Parti adını devam ettirdiler ama gayri resmî bölünme yaşandı. Menşevikler, zaman içerisinde kendi organizasyonlarını parti çatısından ayırdılar ve Ağustos 1917 tarihinde Rusya Sosyal Demokrat İşçi Partisi (Birleşik) adı altında partilerini kurdular.⁴ Bolşevikler, Rusya Komünist Partisi olarak 1919 yılında yeni bir program kabul edene kadar 1917 Devrimleri esnasında parti programı hem Bolşevikler hem Menşevikler için değişmedi.⁵

Rus narodnik akımından 1906 yılında üç farklı parti doğdu. Merkez kanadı Sosyalist Devrimciler (Es-Erlers), aşırı sağ kanadı Halk Sosyalistleri (En-Esler-Haziran 1917 sonrası Emekçi Halk Sosyalist Partisi) ve aşırı sol kanadı Sosyalist Devrimciler Maksimalistler (Ekim 1917 sonrası Sol Sosyalistler Devrimciler) oluşturdu. Es-Erlerin resmî programında, En-Eslerin program taslağında Kurucu Meclis’in toplanması talebi yer aldı. Maksimalistler hakkında dönem araştırmacıları arasında farklı görüşler olmakla birlikte parti programına bakarak burjuva düzeni temsil eden her türden kuruma olumsuz yaklaştıkları söylenebilir. Aynı zamanda Kurucu Meclis talebini Es-Erlerin etkisi altında bulunan bütün toplumsal organizasyonlar desteklediler (Rusya Köylü Birliği, Rusya Demiryolu Birliği, Rusya Öğretmenler Birliği vd.). Şubat İhtilali’nden sonra Kurucu Meclis’e bakış açılarında ve programlarında herhangi bir değişiklik olmadı.⁶

---

³ *Polny Sbornik Platform Vseh Russkikh Politicheskikh Partii*, (S. Peterburg: İzdaniye Vtoroye NNS, 1906), 18; *Kommunističeskaya Partiya Sovetskogo Soyuza v Rezolyutsiyah i Reşeniyah Syezdov, Konferentsii i Plenumov TsK 1898-1953*, Ç. 1 (Moskva: Gosudarstvennoye İzdatelstvo Politicheskoy Literaturi, 1953), 43.

⁴ İsaak Rozental, “Rossiiskaya Sotsial Demokratičeskaya Raboçaya Partiya”, *Politicheskiiye Partii Konets XIX-Pervaya Tret XX Veka* (Moskva: ROSSPEN, 1996), 519.

⁵ *Sbornik Program Politicheskikh Partii v Rossii* (Petrograd: Sunodalnaya Tipografiya, 1917), 49-56; *Kommunističeskaya Partiya Sovetskogo Soyuza v Rezolyutsiyah*, 409-430.

⁶ *Polny Sbornik Platform*, 28; *Sbornik Program Politicheskikh Partii*, 37, 47; Galina Anopriyeva, Nikolay Erofeyev, “Partiya Sotsialistov-Revolyutsionerov”, *Politicheskiiye Partii Rossii Konets XIX-Pervaya Tret XX Veka* (Moskva: ROSSPEN, 1996), 433; Yaroslav Leontyev, “Partiya Levih Sotsialistov-Revolyutsionerov (İnternatsionalistov)”, *Politicheskiiye Partii Konets XIX-Pervaya Tret XX Veka* (Moskva: ROSSPEN, 1996), 419; *Politicheskiiye Partii Konets XIX-Pervaya Tret XX Veka* (Moskva: ROSSPEN, 1996), 739; Mihail Dmitriyeviç Truhin, *Borba Neonarodničeskikh Partiy za Sozıv Uçreditelnogo Sobraniya v Rossii 1901-Naçalo 1918 gg.* (Moskva: İIU MGOU, 2016), 53-54, 62-67, 74-75.

1905 devrim yıllarında büyük sermayeye sahip iş adamları ve monarşistlerin kurduğu partilerde Kurucu Meclis’le ilgili bir madde yoktur. Sağ liberal kanattaki Oktabristler (17 Ekim Birliği), programlarında Kurucu Meclis’in toplanmasına karşı olduklarını ayrıca belirttiler.⁷ Sol liberal kanattaki Anayasal Demokrat Partisi’nin (Kadet Partisi) 1905 ve 1906 yıllarındaki program düzenlemelerinde Kurucu Meclis’in toplanmasıyla ilgili madde olmamasına rağmen bu partinin kurucu birliklerinden Osvoboğeniye (Kurtuluş) Birliği’nin 1905 yılı Mayıs ayında yayımlanan programında yer aldığı görüldü.⁸ Kadet Partisi, şubat İhtilali sonrasında kurulan Geçici Hükümetlere katılmasıyla, bu hükümetlerin devrim hükümeti olarak Kurucu Meclis’i toplama görevini üzerine almasıyla, sosyalist partilerde Kurucu Meclis’in toplanması seslerinin tekrar yükselmesiyle ve Petrograd Sovyeti’nin baskısı dolayısıyla bu konunun en önemli aktörlerinden biri haline geldi. Ancak partinin 9-12 Mayıs 1917 tarihinde toplanan sekizinci kongresinde tekrar Kurucu Meclis’le ilgili herhangi bir maddeye yer verilmedi.⁹

Geçici Hükümetin Kuruluşunda Kurucu Meclis Etkeni

26 şubat tarihinde Devlet Duması’nın toplanması meselesi ve 27 şubat tarihinde Bakanlar Kurulu’nun istifasıyla yürütme erkinin düzenlenmesi meselesi Kurucu Meclis’e göre daha ön planda olan konulardı. Ancak 27 şubat günü Trudovik milletvekili V. İ. Dzubinskiy’in Devlet Duması’nın kendisini Kurucu Meclis olarak açıklamasını teklif ettiği; Trudovik milletvekili Yanukeviç, Kerenski, Menşevik Çheidze, Skobolev ve Progressiv milletvekili Mansırev tarafından da desteklendiği görüldü. Birinci Dünya Savaşı esnasında liberal-sağ kanat fraksiyonların katılımıyla kurulan Progressiv Blok liderlerinin çoğu için bu durum istenilir değildi. Kadet başkanı Milyukov’un teklifi kabul edilerek Geçici Komite kuruldu. Komite yönetimi üstlenmişti ve yeni bir hükümet teşkil etmesi gerekliydi. Bu süreç, Es-Erler ve Menşeviklerin yönetiminde etkin olacağı Petrograd İşçi ve Asker Vekilleri Sovyeti’nin kurulmasıyla keşişti. 28 şubat tarihinde yayımlanan Petrograd Sovyeti’nin bildirisinde, demokratik düzenin timsali olarak “Kurucu Meclis” ifadesi kullanıldı.¹⁰

⁷ *Polny Sbornik Platform*, 69-75, 76-80, 83-87, 88-130.

⁸ “Programma Soyuzu Osvoboğeniya”, *Osvoboğeniye* 69-70 (1905): 305-306; *Syezdi i Konferentsii Konstitutsionno-Demokratiçeskoj Partii 1905-1907 gg.*, T. 1 (Moskva: ROSSPEN, 1997), 34-41.

⁹ *Syezdi i Konferentsii Konstitutsionno-Demokratiçeskoj Partii 1915-1917 gg.*, T. 3, K. 1 (Moskva: ROSSPEN, 2000), 659-668.

¹⁰ “Oleg Nikolayeviç Znamenskiy, Vserossiiskoye Uçreditelnoye Sobraniye İstoriya Sozıva i Kruşeniya” Erişim Tarihi: 27.05.2020. <https://leninism.su/books/4314-vserossiiskoe-uchreditelno-sobranie-istoriya-sozyva-i-krusheniya.html>; Lev Grigoryeviç Protasov, *Vserossiiskoye Uçreditelnoye*

2 Mart akşamı Petrograd Sovyeti Yürütme Komitesi ve Devlet Duması Geçici Yürütme Komitesi'nin anlaşmasına göre, Geçici Devrim Hükümeti kuruldu. Hükümete desteğin başlıca şartı, Kurucu Meclis'in toplanmasına hızlı bir hazırlık süreci idi.¹¹ 3 Mart'ta yayımlanan program beyannamesinin dördüncü maddesinde, ülkenin anayasası ve idare şeklini düzenleyecek olan Kurucu Meclis'in genel seçim sistemi temelinde toplanmasına hızlıca hazırlık yapılması ifadesi vardı. Her iki tarafın görüşmelerinde Kurucu Meclis maddesinin kesinliği netleşmişken başta Milyukov olmak üzere Duma liberallerinin başını çektiği grubun anayasal monarşinin devamını sağlamaya yönelik çabaları devam etti. Demek ki monarşinin devamı Kurucu Meclis'in toplanmasına engel olarak görülüyordu.¹² Beynamede kesin bir tarih verilmemesi dikkat çekmektedir. Bu daha sonraki gecikmelere zemin hazırlamış olabilir. 2 Mart tarihli II. Nikola'nın tahttan feragat metninde Kurucu Meclis'ten bahsedilmemektedir. 3 Mart tarihinde Kadet hukukçuları tarafından düzenlenen II. Nikola'nın kardeşi Mihail'in feragat metninde ise, 6 ay sonra toplanacak olan Kurucu Meclis'in kararıyla kendisinin tahtı kabul etmeye hazır olduğundan bahsedildi. Bu durum tekrar monarşinin canlanabileceği korkusunu yarattı. Doğal olarak Mihail'in bunu desteklemesi hem II. Nikola'yı hem monarşistleri kızdırdı. Böylece Rusya'da monarşi sona erdi ama cumhuriyet de ilan edilmedi. Elverişli durumda monarşistler, tahttan feragat metninin geçersiz olduğunu açıklayabilirlerdi.¹³

Kurucu Meclis Seçim Hazırlıklarını Etkileyen Siyasi Ortam

Bolşevik İhtilali'ne kadar dört kez hükümet kadrosu değişti. İlk devrim hükümeti dönemi 2 Mart-2 Mayıs tarihleri arasında, sosyalist bakanların katılımıyla ilk koalisyon dönemi 2 Mayıs-2 Temmuz tarihleri arasında, hükümet krizi sonrasında ikinci koalisyon dönemi 3 Temmuz-28 Ağustos tarihleri arasında ve ikinci kriz sonrasında üçüncü koalisyon dönemi 28

Sobraniye İstoriya Rojdeniya i Gibeli (Moskva: ROSSPEN, 1997), 27; Ülkü Çalışkan, “27 Şubat Devrimi Sonrasında Geçici Hükümetin Kuruluşu ve Yönetim Problemi”, *Türkiyat Mecmuası* 28/1 (2018): 4-7.

¹¹ Anton Aleksandroviç Stegnuşin, “Uçreditelnoye Sobraniye v Teorii i Politiceskoy Praktike Menşevikov v Pervoy Çetverti XX Veka” (Dissertatsiya, Omskiy gosudarstvennyy pedagogičeskiy universitet, Omsk, 2019), 105.

¹² Aleksandr Kerenski, *Kerenski ve Rus İhtilali*, Çev. Rasih Güran (İstanbul: Ağaoglu Yayınevi, 1967), 174-183; Pavel Nikolayeviç Milyukov, *İstoriya Vtoroy Russkoy Revolyutsii* (Moskva: ROSSPEN, 2001), 45-46.

¹³ “Oleg Nikolayeviç Znamenskiy, *Vserossiiskoye Uçreditelnoye Sobraniye İstoriya Sozıva i Kruşeniya*”; Kerenski, *Kerenski ve Rus İhtilali*, 183; Protasov, *Vserossiiskoye Uçreditelnoye Sobraniye*, 28-29; Andrey Meduşevskiy, “Uçreditelnoye Sobraniye i Konstitutsionnyye Alternativi Rossii v 1917 godu”, *Sravnitelnoye Konstitutsionnoye Obozreniye* 1 (62) (2008): 10.

Ağustos-25 Ekim tarihleri arasında yaşandı. Üçüncü hükümetin göreve başladığı tarih 25 Temmuz, dördüncü hükümetin göreve başladığı tarih 25 Eylül'dür. İlk iki hükümetin başkanlığını G. E. Lvov, diğer hükümetlerin başkanlığını A. F. Kerenski yaptı.¹⁴

Kurucu Meclis sloganı, Mart ve Nisan 1917 tarihlerinde büyük bir yükselişe geçti. Geçici Hükümet ve Petrograd Sovyeti'nin bu konuya desteği, partilerin rahatça propaganda yapmaları, halk arasında bu fikrin yaygınlaşması bunun sebepleri olarak açıklanabilir. Ancak tarihî bir alt yapı olmasına ve siyasi şartlardaki olumlu gelişmelere rağmen iki ihtilal arası dönemde bu konuda başarı sağlanamadı.¹⁵ Gecikme konusunda çeşitli iddialar ortaya atılmıştır. Bunlardan ilki, sol parti üyelerinin devlet idaresi katmanlarında Kurucu Meclis'in toplanması için savaşın sonuna kadar bekleme gizli düşüncesinin hâkim olduğu iddiasında bulunmalarıdır. Diğeri, Lvov-Milyukov Hükümeti'nin aleyhine daha kesin ve doğrudan suçlamalardır. Üçüncüsü, seçim yasasının hazırlanmasında kasıtlı olarak yavaş davranıldığı hakkındadır. Es-Erler Partisi'nden Özel Komite üyesi hukukçu Vişnyak, ülke genelinde yerel idare seçimlerinin yenilenmesi, Özel Komite'nin geç çalışmalara başlaması, seçim yasasında bütün partilerin uzlaşması gereksinimi, savaş halinin devamı ve ekonomik kriz gibi sebepler üzerinde durmuştur.¹⁶ Bu konuyu inceleyen tarihçilerden A. G. Protasov, seçim yasası çalışmalarının başlamasıyla kendiliğinden zamanın uzamaya başladığını¹⁷, L. Kochan, tekrarlayan seçim gecikmelerinden Kadet Partisi'nin sorumlu olduğunu ileri sürmektedir.¹⁸ R. Sadıgov ise makalesinde Geçici Hükümetin sorumlu olduğu fikrine katılmıştır.¹⁹

Devrim sonrasında toplanan Kadet Partisi'nin kongresinde seçimleri savaş sonuna kadar ertelemeyi teklif eden üyelerin varlığına rağmen partinin buna gücünün olmadığı ya da kamuoyunda baskın bir düşünce olmadığı görülmektedir. Zaten Geçici Hükümette yer alarak resmen mümkün olan en kısa sürede Kurucu Meclis'i toplamayı taahhüt etmişlerdir.²⁰ Troçki'nin, Kadet Partisi'nin Kurucu Meclis'i toplamak istemediğini, seçim

¹⁴ Milyukov, *İstoriya Vtoroy Russkoy Revolyutsii*, 54; Çalışkan, "27 Şubat Devrimi", 7-8, 12, 14-15.

¹⁵ "Oleg Nikolayeviç Znamenskiy, *Vserossiiskoye Uçreditelnoye Sobraniye İstoriya Sozıva i Kruşeniya*"

¹⁶ Vişnyak, *Vserossiiskoye Uçreditelnoye Sobraniye*, 155, 157-158.

¹⁷ Protasov, *Vserossiiskoye Uçreditelnoye Sobraniye*, 62.

¹⁸ Lionel Kochan, "Kadet Policy in 1917 and The Constituent Assembly", *The Slavonic and East European Review* 45/104, (1967): 183-192.

¹⁹ Ramin Sadıgov, "Rusya Kurucu Meclisi: Tarihi Gelişimi ve Bolşevikler Tarafından Feshi", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi* 9/43 (2016): 909-910.

²⁰ *Syezdi i Konferentsii Konstitutsionno-Demokratiçeskoj Partii 1915-1917 gg.*, 416-417; Vişnyak, *Vserossiiskoye Uçreditelnoye Sobraniye*, 155.

hazırlıklarının ciddi ve ağır bürokrasiye takıldığı, koalisyon hükümetinin meclisi toplamak için hiç de acele etmediğini belirtmesine rağmen Milyukov'un büyüyen endişe ve güvensizlik ortamında, sosyal nefreti teşvik eden demoglar yüzünden Kurucu Meclis'in toplanmasının ertelenmesini gerçekten tehlikeli bulduğu görülmektedir.²¹ Birinci Geçici Hükümet, Kurucu Meclis'e hazırlık çalışmalarına başlamakla birlikte görev süresince seçimler ve toplanma tarihiyle ilgili net bir tarih vermekten kaçındı. İkinci ve üçüncü hükümetlerin siyaseti ise sosyalist bakanların etkisiyle ve Bolşeviklerin bu konuda hükümeti genel bir isteksizlikle suçlamalarını önlemek amacıyla daha Kurucu Meclis odaklı oldu.²² Ancak koalisyon hükümetlerinde yaşanan krizler, genel seçim sisteminde yerel idare kurumlarının yenilenmesini istemeleri ve seçim yasasının geç yayımlanmasıyla genel prosedürün uygulanmasının imkânsızlığını anlamaları yüzünden Kurucu Meclis seçimleri yapılamadı.

6 Mart tarihli Geçici Hükümet bildirisinde, Kurucu Meclis hazırlıkları öncelikli görev olarak açıklandı. 7 Mart tarihinde Başbakan Lvov, bu hazırlıklar için 3-6 ay arası bir süre gerektiğini söyledi. Mart ayının başlarında çoğu parti üyesi ve Petrograd Sovyeti Yürütme Komitesi Es-Er ve Menşevik üyeleri Kurucu Meclis'in 2-3 ay sonra (Mayıs-Haziran gibi) toplanabileceğini düşünmekteydi. 13 Mart tarihli Yürütme Komitesi temsilcilerinin bakanlarla yaptığı toplantıda bu konu dile getirildi. Bakanlar, süreyi yaz ayları ortalarına kadar çektiler ama kesin bir tarih belirginleşmedi. Artık Mart ayının ortalarına doğru Es-Erler, Menşevikler ve diğer partiler seçimlerde istenilen başarıyı yakalayamama ihtimali yüzünden erken bir tarihin elverişli olup olmadığını sorgulamaya başladılar. Kurucu Meclis'in kutsallığına inanan bu partiler, seçimlerde kazanma gerekliliğini de unutmamışlardı. Yoğun ve uzun bir propaganda dönemine ihtiyaç vardı. Sosyalist parti liderlerine göre de seçimlerin sonbahardan daha erken olması zor görünmekteydi. Hatta Bolşevikler en erken meclisin Ağustos ya da Eylül gibi toplanacağı beklentisi içerisindeydiler. Genel olarak partiler, uzmanlar arasında çoğu karmaşık meselelerin bir ön çalışmasının yapılması gerektiğinin de bilincindeydiler.²³

Bolşevikler, Geçici Hükümetin Sosyal Demokrat parti programının minimum ilkelerini hayata geçirmesi gerektiğine inanmaktaydılar. Ancak eş zamanlı olarak Geçici Devrim Hükümeti yerine Sovyet Yürütme organlarına

---

²¹ Paul N. Miliukov, *Russia Today and Tomorrow*, (London: The Macmillan Company, 1922), 31; Lev Troçki, *Rus Devriminin Tarihi Şubat Devrimi: Çarlığın Devrilmesi*, Çev. Bülent Tanatar (İstanbul: Yazın Yayıncılık, 1998), 201, 213, 368-369.

²² “Oleg Nikolayeviç Znamenskiy, *Vserossiiskoye Uçreditelnoye Sobraniye İstoriya Soziva i Kruşeniya*”

²³ “Oleg Nikolayeviç Znamenskiy, *Vserossiiskoye Uçreditelnoye Sobraniye İstoriya Soziva i Kruşeniya*”

daha yüksek değer verildiğine de rastlandı. Bu düşüncelerin varlığı Kurucu Meclis'e olan tutumu etkilemedi. Sonuçta ikisi de Kurucu Meclis'i toplama görevini üstlenecekti. Mart ayı başlarında yerel bölgelerdeki parti örgütleri, Kurucu Meclis'in toplanmasını öncelikli ve acil mesele olarak kabule eğilimliydi. Mart ayı sonlarına doğru Lenin'in fikirlerinin etkisiyle Sovyetlerin tarihi rolüne daha çok vurgu yapıldı. Lenin, Kurucu Meclis'in toplanmasında herhangi bir tarih verilmemesine istinaden bunu Geçici Hükümetin boş bir vaadi olarak görmekteydi. Ancak eğer toplanırsa onun gelecekte önemli bir rol oynama olasılığını göz ardı edemedi. Partinin Kurucu Meclis seçimlerine hazırlıksız yakalanması düşünülemezdi. Buna rağmen bu anlatılanlarla çelişen şekilde Lenin'in Kurucu Meclis'i öven sözleri de mevcuttur. Herhalde Lenin, bu konudaki belirsizlikten faydalandı ve halk kitlelerinin toplansa bile Kurucu Meclis'in değersizliğine inanmasını istedi. Eğer Kurucu Meclis'in toplanması isteniyorsa, o zaman Sovyetler desteklenmeliydi. Böyle bir çağrı, "Bütün İktidar Sovyetlere" sloganının benimsenmesi için yapılmıştı. Genel olarak ilk koalisyon hükümeti kurulana kadar bu tutum değişmedi.²⁴

Kurucu Meclis Seçim Hazırlıklarını Etkileyen Hukuki Ortam

Hükümetin sorumluluğunu üzerine aldığı seçim hazırlıkları iki eş zamanlı çalışmanın birlikte yürütülmesini kapsamaktaydı. Birincisi, yerel idarelerin (zemstvo, uyezd, şehir duması, volost) tüm ülkeye yaygınlaştırılmasıyla birlikte seçimlerinin genel seçim sistemi temelinde yenilenmesi; ikincisi hukuki boşlukların olmadığı ve partilerin üzerinde uzlaştığı bir seçim yasasının hazırlanması idi. Ancak bu çalışmalarda mesafe kat edildikten sonra net bir tarih söz konusu olabilirdi. Aslında sadece bu süreç düşünüldüğünde bile seçim ve toplanma zamanının yakın zamanda olamayacağı anlaşılabilirdi.

Yerel idarelerin yeniden örgütlenmesi, hükümetin programında altıncı madde olarak yer almıştı.²⁵ Bir nevi Kurucu Meclis seçimlerinin ön koşulu olmuştu. Halk iradesinin önce yerel ölçekte gerçekleşmesini sağlamak bahanesi haricinde bu seçimlerde eski çarlık kurumlarında görev yapanlara güvenilmediği anlaşılmaktaydı.²⁶ Yani devrim ve savaş karmaşasında ekonomik zorlukların yaşandığı dönemde demokratik yaşama henüz tam anlamıyla alışmamış Rus halkı için iki ayrı zamanda seçim düzenlemesi

²⁴ "Oleg Nikolayeviç Znamenskiy, *Vserossiiskoye Uçreditelnoye Sobraniye İstoriya Sozıva i Kruşeniya*"

²⁵ Kerenski, *Kerenski ve Rus İhtilali*, 178.

²⁶ Rojkov, *Vremennoye Pravitelstvo i Uçreditelnoye Sobraniye*, 7.

yapmak gerekiyordu.²⁷ Sonra seçilen bu yeni memurlar, Kurucu Meclis seçimleri zamanı yaklaştığında seçmen listelerini hazırlayacak, gerekli kontrolleri yapacak ve şikâyetleri sonuçlandıracaktı. Partiler, dürüst bir oyun istiyordu. Halk iradesinin seçimlerdeki yansımalarına teknik ya da siyasi sebepler dolayısıyla itiraz edilmemeliydi. Seçim yasası, hukuki boşluklar, yanlış anlaşılmalardan devletin ve halkın çıkarları gözetilerek adil bir şekilde oluşturulmalıydı.²⁸

Milyukov'a göre, Kurucu Meclis'in toplanması seçimleri uygulayabilecek yeni demokratik yerel organların bölgelerde uygulanmasına kadar yapılamayabilirdi. Bu, gerçek anlamda özgür ve demokratik seçimler için kontrol mekanizmasını sağlamanın tek yolu idi. Hükümet ordu mensuplarının meclis seçimlerine katılımını sağlamakla yükümlüydü. Bu yüzden Geçici Hükümetin ilk kadrosunda bunu sağlamanın askerî harekâtların durduğu sonbahar sonuna kadar mümkün olamayacağı kanısı oluşmuştu.²⁹ Bu değerlendirmeler, Kadet Partisi'nin 25-28 Mart tarihlerinde toplanan yedinci kongresinde Kokoşkin'in dile getirdiği değerlendirmelerdir. O zaman Geçici Hükümet tarafından da benimsendiği anlaşılmaktadır. Sadece şu fark vardır; Kokoşkin seçimlerin en erken yaz sonu ya da sonbahar başları olabileceğini söylemektedir.³⁰ Bütün bunlara rağmen Milyukov, bir kısım ılımlı liberallerin Kurucu Meclis konusunda yeterince sonuçlarına dikkat etmeyen ve ağırardan alan metotlarının hata olduğunu sonradan itiraf etmiştir.³¹

8 Mart tarihinde Geçici Hükümet, Kurucu Meclis seçim yasası çalışma planını hazırlamak için bir Hukuk Komisyonu görevlendirdi. Komisyon, hükümete seçim yasasını hazırlamak için Özel Komite kurmasını tavsiye etti.³² 25 Mart tarihinde Kokoşkin başkanlığında Özel Komite'nin kurulması kararı alındı.³³ Komite'ye, Devlet Hukuku uzmanları, istatistikçiler ve diğer

---

²⁷ "Oleg Nikolayeviç Znamenskiy, *Vserossiiskoye Uçreditelnoye Sobraniye İstoriya Soziva i Kruşeniya*"

²⁸ Aleksandr Serafimoviç, *Uçreditelnoye Sobraniye i Politiçeskiye Partii* (Moskva: Otd. İzd-va i Kn. Sklada, 1917), 6-7, 12-13; Vişnyak, *Vserossiiskoye Uçreditelnoye Sobraniye*, 103.

²⁹ Milyukov, *İstoriya Vtoroy Russkoy Revolyutsii*, 62; Miliukov, *Russia Today and Tomorrow*, 31.

³⁰ Fedor Fedoroviç Kokoşkin, *Uçreditelnoye Sobraniye* (Petrograd: İzdaniye Partii Narodnoy Svobodı, 1917), 3-22; *Syezdi i Konferentsii Konstitutsionno-Demokratiçeskoj Partii 1915-1917 gg.*, 405-407.

³¹ Miliukov, *Russia Today and Tomorrow*, 32.

³² "Oleg Nikolayeviç Znamenskiy, *Vserossiiskoye Uçreditelnoye Sobraniye İstoriya Soziva i Kruşeniya*"

³³ Milyukov, *İstoriya Vtoroy Russkoy Revolyutsii*, 62. Kokoşkin, Mart ayında kurulan Kadet Partisi'nin Kurucu Meclis seçimlerine hazırlık komisyonunda ve Hukuk Komisyonu'nda çalışmalara katılan bir kişiydi. "Oleg Nikolayeviç Znamenskiy, *Vserossiiskoye Uçreditelnoye Sobraniye İstoriya Soziva i Kruşeniya*"; *Protokolu Tsentralnogo Komiteta Konstitutsionno-Demokratiçeskoj Partii 1915-1920 gg.*, T. 3 (Moskva: Progress Akademiya, 1998), 361.

bilgi sahibi kişiler, aynı zamanda siyaset adamı ve toplumun önde gelen kuruluş ve cemiyetlerinden kişiler katılacaktı. Ancak bu komitenin toplanması, Petrograd Sovyeti başkanı N. S. Çheidze'nin demokratik organlardan Komite'ye girecek temsilci sayısının belirlenmesi teklifine bir süre cevap vermemesi dolayısıyla gecikti, sonra Hukuk Komisyonu tarafından onlara ayrılan kontenjan konusunda anlaşmazlık çıktı. Nisan ortasında Hukuk Komisyonu, seçim yasası oluşturulmasında çözülmesi gereken meselelerin örnek bir listesini hazırladı. Komite'de temsil edilme hakkına sahip bütün organizasyonlara gönderdi. Komisyon en yakın zamanda temsilcilerin gönderileceğini düşünmekteydi. Böylece çalışmalara 25-30 Nisan tarihlerinde başlanabilecekti. Ancak özellikle millî grupların temsilcilerini göndermemesi gibi yeni etkenler, Özel Komite'nin bir türlü toplanamamasına yol açtı. Seçim yasasının temel ilkeleri Hukuk Komisyonu tarafından hazırlandı. Bu ilkeler, Kadet Partisi'nin Mart kongresinde Kokoşkin tarafından hazırlanan ve sunulan ilkeleriyle aynıdır.³⁴

Bu arada 10 Mayıs tarihinde Özel Komite'nin ilk oturumunun 25 Mayıs'ta yapılmasına karar verildi.³⁵ Bu durum sosyalist ve Sovyet demokrasininin Kurucu Meclis'in bir an önce toplanmasının önemini kavrayamamasından kaynaklandı. Seçim yasası hazırlama krizinde beliren büyük hız kaybı daha sonra telafi edilemedi.³⁶ Özel Komite'de genel seçim sistemi ilkeleri, herkes tarafından kabul gören ve tartışılmayan bir konu oldu. Özellikle seçim hakkının demokratik sistemde gerçekleşmesinin yol ve yöntemleri arandı. Üyeler arasında parti tartışmaları yapılmamasına dikkat edildi. Kendi parti görüşünün aleyhine fikir beyan edenler dahi oldu.³⁷

Seçim yasası, 22 Temmuz tarihinde yayımlandı. Buna göre, Polonya hariç işgal altındaki guberniyalarda Kurucu Meclis seçimleri, düşmanların bu bölgeden tasfiyesinden sonra hızlı bir şekilde gerçekleştirilecekti. Kurucu Meclis seçimlerinde cinsiyet farkı olmaksızın 20 yaşını dolduran her Rus vatandaşı doğrudan, gizli ve eşit oy verme temelinde oy kullanabilecekti. Herhangi bir yaş sınırlaması getirilmeden askerlere oy kullanma hakkı verildi. Romanov Hanedanı üyelerinin ve asker kaçaklarının oy kullanma hakkı yoktu. Nispi temsil sisteminde açıklanan aday listelerinden birine oy

³⁴ *Syezdi i Konferentsii Konstitutsionno-Demokratiçeskoj Partii 1915-1917 gg.*, 405-414, 426-427, 492; Milyukov, *İstoriya Vtoroj Russkoj Revolyutsii*, 62-63.

³⁵ "Oleg Nikolayeviç Znamenskiy, *Vserossiiskoye Uçreditelnoye Sobraniye İstoriya Sozıva i Kruşeniya*"

³⁶ Vişnyak, *Vserossiiskoye Uçreditelnoye Sobraniye*, 158.

³⁷ Gessen, *Russkoje Uçreditelnoye Sobraniye i Vibori v Nego* (Petrograd: Tip. Akts. Obş. Slovo, 1917), 3; Vladimir Berkoviç Libin, *Çto Takoye Uçreditelnoye Sobraniye* (Moskva: İzdatelstvo Zemliya i Volya, 1917), 4.

verilmesi esastı.³⁸ 26 Temmuz tarihinde Geçici Hükümet, Hukuk Komisyonu'na Kurucu Meclis'in yetkilerine el uzatmadan hukuki kararnameler hazırlama yetkisi verdi (Meclisin çalışma düzeni, onun organizasyon statüsü, yürütme erkinin durumu, gelecek Rus anayasası gibi). 21 Eylül'de komisyon, Kurucu Meclis'in açılış töreni ve yürütme erkinden dolayı meclisin hukuki durumu hakkında bir karar kabul etti. Bolşevik İhtilali dolayısıyla çalışmaların çoğu tamamlanamadı. Ayrıca seçim öncesi yerel düzeyde hazırlıklar, seçimin uygulanması ve oyların sayımı gibi görevler Tüm Rusya Kurucu Meclis Seçim Komisyonu'na yüklendi (Vsevbıorı). Komisyon, çalışmalarına 7 Ağustos'da başladı ve başkanı Kadet Partisi üyesi N. N. Avinov oldu. 16 üyesi de Özel Komite'de çalışma deneyimine sahipti. Bolşevik İhtilali sonrası kurulan Halk Komiserleri Konseyi (Sovnarkom) ile çatışma yaşadılar.³⁹

15 Nisan tarihinde şehir özyönetimi (duma) reformu hazırlandı. Şehir, volost, uyezd ve guberniya zemstvo seçimleri hakkında yeni kararnamelerin onaylanması hükümet krizi yüzünden 21 Mayıs'a kadar yani 1 aydan fazla bir süre gecikti.⁴⁰ Şehir Duması seçimleri ilk önce Petrograd'da başladı (27 Mayıs-4 Haziran). Ağustos ayı sonlarına gelindiğinde ülke çapında tamamlanmaktan uzaktı. 800 Duma'dan 402 tanesinin seçimleri sonuçlanmıştı. Yavaşlığın sebepleri, hükümet teşkilatının düzensizliği, çoğu doğrudan uygulayıcının sorumsuzluğu ve yeteneksizliği, halkın belediye seçimlerine karşı çok pasif tutumundan kaynaklandı. Volost seçimlerine daha büyük zorluklar eşlik etti. İlk seçimler, 30 Temmuz'da gerçekleşti. Ağustos ortalarına doğru Petrograd'a köylülerin seçimlere düşmanca tutumu ve kayıtsızlığı hakkında haberler ulaştı. Köylüler, bu seçimleri alışkanlık olarak kaçınılmaz yeni vergiler, talepler ve yönetimin diğer zorluklarıyla ilişkilendirdiler. Eylül ortalarına doğru 43 guberniyadan sadece 9 tanesinde volost zemstvo seçimleri tamamlanabildi. Uyezd ve guberniya zemstvolarını oluşturmak için ise yaz aylarında pratikte hiçbir şey yapılmadı. Bu da belirli ölçüde Kurucu Meclis seçmen listelerinin oluşturulmasında bu yerel idarelere ikinci aşamada daha çok ihtiyaç olmasından kaynaklandı.⁴¹ Yani önce volost

---

³⁸ Aleksey Georgiyeviç Lebenson, *Polojenije o Viborah v Uçreditelnoye Sobraniye Tekst Zakona i Obyasnitelnuya Zameçaniya* (Moskva: Knigoizdatelstvo Universalnaya Biblioteka, 1917), 3, 10-12, 14-17, 27.

³⁹ Protasov, *Vserossiiskoye Uçreditelnoye Sobraniye*, 77-78, 86-87.

⁴⁰ Vişnyak, *Vserossiiskoye Uçreditelnoye Sobraniye*, s. 155.

⁴¹ 12 Kasım'a ertelenen seçimler söz konusu olduğunda seçimlere 1 ay kala volost ve şehir duması seçimleri daha bitmemişti. Volost seçimleri, Kurucu Meclis dağıtıldığında hala bazı yerlerde yapılamamıştı. Bazı kuzey guberniyaları, Sibiry, Step Bölgesi, Ural Oblastı gibi bölgelerde 1918

ve şehir duması tarafından seçmen listelerinin oluşturulması gerekiyordu. Böylelikle Geçici Hükümet ve sosyalist partiler açısından sürecin tam bir hayal kırıklığı yarattığı söylenebilir.

Koalisyon Hükümetleri Döneminde Kurucu Meclis Seçim Tarihlerinin Açıklanması

Koalisyon hükümeti tarafından 5 Mayıs tarihinde bir beyanname yayımlandı. Sekizinci maddesinde, Kurucu Meclis'in en hızlı şekilde Petrograd'da toplanması için önlemler alma sözü verilmekteydi, ancak net bir tarih yoktu. Toplanma yeri olarak Petrograd'ın adı ilk kez resmî bir belgede geçti. Petrograd ve Moskova seçenekleri arasındaki tartışmalar gündemi bir süre meşgul etti.⁴²

18 Haziran'da Bolşevik gösterisinin yapılacağına haber alınması, sosyalist parti ve bakanların baskısıyla hükümeti 14 Haziran'da Kurucu Meclis seçim tarihini 17 Eylül, açılış tarihini 30 Eylül olarak ilan etmeye zorladı.⁴³ Seçmen listeleri, genel seçim sistemi temelinde seçilmiş volost ve şehir duması yönetimleri tarafından oluşturulacaktı.⁴⁴ Aslında Geçici Hükümet, Kadet bakanların ısrarıyla 13 Haziran tarihinde Özel Komite'ye Kurucu Meclis'in ne zaman toplanmasının mümkün olabileceğini sormuştu. Komite üyeleri, yerel idare seçimlerinin yenilenmesi şartıyla seçimlerin 1 Kasım'dan daha erken olamayacağı kararını almıştı. Buna rağmen hükümet bu tarihleri açıkladı. Üstelik volost ve şehir duması seçimlerinin tamamlanacağı beklentisindeydiler.⁴⁵ Kurucu Meclis'in seçim ve toplanma tarihinin açıklanmasıyla Bolşeviklerin kasıtlı olarak hükümetin seçimleri ertelediği propagandası, onu toplayacak gücü olmadığı bahanesiyle yer değiştirdi.⁴⁶ 18 Haziran'da Galiçya Cephesi'nde Rus ordusunun askerî harekâtının

Nisan ayı sonlarına kadar sürdü. "Oleg Nikolayeviç Znamenskiy, *Vserossiiskoye Uçreditelnoye Sobraniye İstoriya Sozıva i Kruşeniya*"; Protasov, *Vserossiiskoye Uçreditelnoye Sobraniye*, 87-88.

⁴² Vladimir Matveyeviç Gessen, *Russkoye Uçreditelnoye Sobraniye*, 17-19; Rojkov, *Vremennoye Pravitelstvo i Uçreditelnoye Sobraniye*, 14-15; "Oleg Nikolayeviç Znamenskiy, *Vserossiiskoye Uçreditelnoye Sobraniye İstoriya Sozıva i Kruşeniya*"; *Syezdi i Konferentsii Konstitutsionno-Demokratiçeskoj Partii 1915-1917 gg.*, 418-424; Stegnuşin, *Uçreditelnoye Sobraniye v Teorii*, 115. Geçici Hükümetin dört kabinesinin deklarasyonunda da (3 Mart, 6 Mayıs, 8 Temmuz, 26 Eylül) Kurucu Meclis'i toplama niyetinden bahsedildi. Protasov, *Vserossiiskoye Uçreditelnoye Sobraniye*, 59.

⁴³ Milyukov, *İstoriya Vtoroy Russkoy Revolyutsii*, 181; Vişnyak, *Vserossiiskoye Uçreditelnoye Sobraniye*, 160.

⁴⁴ *Vserossiiskoye Uçreditelnoye Sobraniye*, (pod. k pečati İ. S. Malçevskiy) (Moskva, Leningrad: Gosudarstvennoye İzdatelstvo, 1930), 139.

⁴⁵ Gessen, *Russkoye Uçreditelnoye Sobraniye*, 16-17; "Oleg Nikolayeviç Znamenskiy, *Vserossiiskoye Uçreditelnoye Sobraniye İstoriya Sozıva i Kruşeniya*"

⁴⁶ Vişnyak, *Vserossiiskoye Uçreditelnoye Sobraniye*, 160, 162.

başlaması, Ukrayna’ya otonomi vaadi⁴⁷ ve seçimlerin uygun olmayan bir zamana tarihlenmesiyle Kadet bakanların Geçici Hükümet’ten ayrılması, akabinde 3-5 Temmuz tarihlerinde Petrograd’daki halk ayaklanması sonrası ortaya çıkan hükümet krizi döneminde bir kısmı hazırlanan seçim yasasının onay süreci ve yerel idare seçimleri yavaşladı. Devlet Duması üyelerinin 18 Temmuz tarihli özel toplantısında Milyukov, yerel idare kurumları seçimlerinin tamamlanmasından en erken 2 ay sonra Kurucu Meclis seçimlerinin yapılabileceğine dikkat çekti. Ona göre, hükümette her kim olursa olsun seçimleri komediye dönüştürmek istemiyorsa ertelemek zorundaydı. Bu düşünce partinin genel eğilimini de yansıttı. Ayrıca Kadet Partisi’nin köylü seçmen kitlesine ulaşmasını bazen yerel idarede etkili olan grupların engellediğini, seçim öncesi propaganda faaliyetleri özgürlüğünün sağlanması gerektiğini, seçim sonuçlarının Es-Erlar ve diğer partiler tarafından tahrif edilmesinden endişelendiğini belirtti.⁴⁸

18 Temmuz tarihinde kabineyi kurmaya çalışan Başbakan Kerenski’ye Kadet bakanların hükümete katılma şartlarından biri olarak Kurucu Meclis seçimlerini erteleme teklif edildi. 20 Temmuz tarihinde Kerenski ve Adalet Bakanı Efremov’un seçim yasasının birinci kısım ilk beş başlığını onaylamasıyla kendileri de seçimlerin 17 Eylül’de yapılmasının imkânsız olduğu gerçeğiyle karşı karşıya kaldı. Çünkü onayladıkları seçim yasasına göre, seçmen listelerinin seçimlerden en az 40 gün önce ilan edilmesi gerekiyordu ki bu listelere ulaşılabilsin, kontroller yapılabilsin ve itirazlar sonuçlandırılabilsin. Yani en geç 7 Ağustos’a kadar seçmen listelerinin yayımlanması gerekiyordu. Yasa yayımlandığında seçmen listelerinin oluşturulmasına hiçbir yerde başlanmamıştı ve 7 Ağustos’a kadar tamamlanması mümkün değildi. Zaten yerel seçimlerin yapılması da yer yer devam etmekteydi. 20-22 Temmuz tarihlerinde yapılan görüşmelerde Kerenski, Kadet yöneticilerine seçimleri en az iki aylığına erteleme sözü verince onlar hükümete katılmayı kabul ettiler. Geçici Hükümet, 9 Ağustos tarihinde Petrograd Sovyeti’nin de rızasını alarak Kurucu Meclis seçimlerini 12 Kasım’a, açılış tarihini 28 Kasım’a ertelemeye karar verdi. Milyukov, bu tutumu koalisyon hükümetinin ilk yapılan hatayı düzeltmesi olarak

---

⁴⁷ Kadet bakanları, Ukrayna otonomisi meselesinde Kurucu Meclis’in haklarının gasp edildiğini ileri sürdüler. Aslında Geçici Hükümet, Kurucu Meclis’in nihai kararına bağlı olmak kaydıyla otonomiye tanıdı. Protasov, *Vserossiiskoye Uçreditelnoye Sobraniye*, 43; Edward Hallett Carr, *Bolşevik Devrimi 1917-1923*, Çev. Orhan Suda, C. 1 (İstanbul: Metis Yayınları, 2006), 270.

⁴⁸ *Stenografiçeskiy Otçet Çastnogo Soveşaniya Çlenov Gosudarstvennoy Dumı (Çetvertago Sozıva)* (Petrograd: Gosudarstvennaya Tipografiya, 1917), 20-22; *Syezdi i Konferentsii Konstitutsionno-Demokratiçeskoj Partii 1915-1917 gg.*, 683, 671-673, 675; Vişnyak, *Vserossiiskoye Uçreditelnoye Sobraniye*, 162.

değerlendirdi.⁴⁹ 9 Ağustos kararnamesinde, genel seçim sistemiyle yerel kurumların kurulması süresiyle bağlantılı olarak seçimlerin yapılması gerektiğinden bahsedilerek erteleme yapılmıştı.⁵⁰ Bakanlardan biri olan A. V. Peşehonov'a göre, Kadetlerin koalisyona katılmalarının istenmesinin sebebi, Temmuz olaylarıyla bağlantılı olarak sol kesimlerin karşı devrim karşısında sağın desteğine ihtiyaç duymasıydı.⁵¹

Bu dönemde Sovyetlerin saldırısı ve ikili iktidar şartlarında Kadet Partisi'nde geçiş döneminde otoriter bir rejim (askeri bir diktatörlük) kurulması gerektiği düşüncesi oluştu. Bu yüzden Kadet Partisi'nin de arasında olduğu burjuvazi çevresi Kerenski'ye karşı yapılacak darbeye General Kornilov'u destekledi.⁵² Kornilov, Kurucu Meclis'in toplanması için gerekli şartların oluşmasını ve anarşinin aşılmasını sağlayacaktı. Ancak başarısız darbe girişimi sonrası Bolşeviklerin yükselişi başladı ve süreç Ekim İhtilali'yle sonuçlandı. Geçici Hükümet, 1 Eylül 1917 tarihinde Rusya'da cumhuriyet ilan ederek tekrar Kurucu Meclis'in yetki sahasını ihlal etti.⁵³ Kurucu Meclis seçimleri bölgelerin çoğunda 12-14 Kasım tarihlerinde gerçekleşse de 5 Ocak 1918 tarihine kadar toplanamadı ve 6 Ocak'ta resmen dağıtıldı.

Sonuç

Geçici Devrim Hükümeti, Petrograd Sovyeti'ni oluşturan sosyalist partilerin de desteğiyle Kurucu Meclis'i mümkün olan en kısa sürede toplama sözü verdi. Kerenski hariç ılımlı liberallerden oluşan hükümet, askerlerin oy kullanmasını istemesi, genel seçim sistemiyle yeniden düzenlenen yerel idarelerin organizasyonu ve seçim yasasının hazırlanma süreci dolayısıyla Kurucu Meclis seçimleri ve toplanma tarihinin sonbahardan önce olamayacağını düşünmekteydi. Kadet Partisi, birinci hükümet döneminde seçimler ve toplanma tarihinin netleşmemesinde, Hukuk Komisyonu ve Özel Komite'de seçim yasasının temel ilkelerinin belirlenmesinde etkili oldu. Ayrıca ikinci hükümet döneminde seçim tarihinin 14 Haziran olarak açıklanmasını ve Ukrayna'ya otonomi vaadini doğru bulmayarak parti üyesi

⁴⁹ Lebson, Geçici Hükümetin kararı 8 Ağustos'ta aldığını yazmaktadır. Lebson, *Polojeniy e Viborah v Uçreditelnoye Sobraniye*, 1917), 3-22; "Oleg Nikolayevič Znamenskiy, *Vserossiiskoye Uçreditelnoye Sobraniye İstoriya Sozıva i Kruşeniya*"; Milyukov, *İstoriya Vtoroy Russkoy Revolyutsii*, 274; Vişnyak, *Vserossiiskoye Uçreditelnoye Sobraniye*, 161-163.

⁵⁰ *Vserossiiskoye Uçreditelnoye Sobraniye*, 139-140.

⁵¹ Lev Troçki, *Rus Devriminin Tarihi Ekim Devrimi: Başarısız Karşı Devrim Girişimi*, Çev. Bülent Tanatar (İstanbul: Yazın Yayıncılık, 1998), 138.

⁵² Meduşevskiy, "Uçreditelnoye Sobraniye", 12.

⁵³ Carr, *Bolşevik Devrimi 1917-1923*, 105.

bakanlarının istifa etmesiyle hükümet krizine katkıda bulundu. Kerenski'yle olan görüşmelerde ikinci koalisyona girme şartı olarak seçimleri erteleme seçeneğini ileri sürdüler. Bütün bunlara rağmen Kadet Partisi, gecikmede tek etken olmadı. Geçici Hükümet kadrolarına katılan etkili bir parti olmaları ve sosyalist partilerin onları burjuvazi partisi diye halka tanıtarak olumsuz propagandalar yapmaları daha ön plana çıkmalarını sağladı. Halk iradesinin çarpıtılması, seçimlere hile karıştırılması ve partileri aleyhine oy kaybının yaşanması endişesi diğer partilerin de ortak endişesi olmuştur. Hatta Haziran ayına kadar olan dönemde sosyalist partiler seçim tarihinin sonbahardan önce olamayacağını kabullenmiştiler. Ancak Bolşeviklerin Geçici Hükümetin Kurucu Meclis'in toplanmasını kasıtlı olarak geciktirdiği iddiası seçim tarihinin 17 Eylül olarak açıklanmasına sebep oldu. Kurucu Meclis seçimleri öncesinde genel seçim sistemi temelinde yerel idarelerin yeniden düzenlenmesinde bütün partiler hem fikirdi. Hem de Geçici Hükümetin programında yer alan başka bir maddeydi. Bu da Kadet Partisi'nin tek başına ortaya attığı bir fikir değildir. Çünkü Kurucu Meclis seçimlerinin yapılması doğrudan bu seçimlerin yapılmasına bağlıydı. Yeni seçilen görevliler, seçmen listelerini hazırlayacaklar ve süreci idare edeceklerdi. Yerel seçimler, pratikte hızlı gerçekleştirilemedi. Seçim yasasını hazırlamak için toplanan Özel Komite, Kadet Partisi yüzünden değil Petrograd Sovyeti ve çeşitli grupların temsilcilerini göndermemesi yüzünden çalışmalara geç başladı. Nisan hükümet krizi, yerel idare kararlarının imzalanmasını, Temmuz hükümet krizi seçim yasası onay sürecini ve yerel idare seçimlerini yavaşlattı. Seçim yasasının geç yayımlanması, yerel idarelere seçmen listelerinin hazırlanması için zaman bırakmadı. Kerenski, Kadet Partisi teklif etmeseydi de Kurucu Meclis seçimlerini ertelemek zorundaydı. Öyle görünüyor ki bu dönemde iktidarda kim olursa olsun bu seçimleri tamamlaması zaten çok zordu.

Kaynakça

- Anopriyeva, Galina. Nikolay Erofeyev. "Partiya Sotsialistov-Revolyutsiyonerov." *Politiçeskiye Partii Rossii Konets XIX-Pervaya Tret XX Veka*. Moskva: ROSSPEN, 1996: 433-452.
- Anosov, Arkadiy. *ęto Takoye Uçreditelnoye Sobraniye*. Moskva: Noviy Mir, 1917.
- Çalışkan, Ülkü. "27 Şubat Devrimi Sonrasında Geçici Hükümetin Kuruluğu ve Yönetim Problemi." *Türkiyat Mecmuası* 28/1 (2018): 1-20.
- Carr, Edward Hallett. *Bolşevik Devrimi 1917-1923*. Çev. Orhan Suda. C. 1 İstanbul: Metis Yayınları, 2006.
- Gessen, Vladimir Matveyeviç. *Russkoye Uçreditelnoye Sobraniye i Vıborı v Nego*. Petrograd: Tip. Akts. Obş. Slovo, 1917.
- Kerenski, Aleksandr. *Kerenski ve Rus İhtilali*. Çev. Rasih Güran. İstanbul: Ağaoğlu Yaymevi, 1967.
- Kochan, Lionel. "Kadet Policy in 1917 and The Constituent Assembly." *The Slavonic and East European Review* 45/104 (1967): 183-192.
- Kokoşkin, Fedor Fedoroviç. *Uçreditelnoye Sobraniye*. Petrograd: İzdaniye Partii Narodnoy Svobodı, 1917.
- Kommunistiğeskaya Partiya Sovetskogo Soyuza v Rezolyutsiyah i Reşeniyah Syezdov, Konferentsii i Plenumov TsK 1898-1953*. Ç. 1 Moskva: Gosudarstvennoye İzdatelstvo Politiğeskoy Literaturı, 1953.
- Leontyev, Yaroslav. "Partiya Levih Sotsialistov-Revolyutsiyonerov (İnternatsionalistov)." *Politiçeskiye Partii Konets XIX-Pervaya Tret XX Veka*. Moskva: ROSSPEN, 1996: 419-424.
- Lebenson, Aleksey Georgiyeviç. *Polojeniyе o Vıborah v Uçreditelnoye Sobraniye Tekst Zakona i Obyasnitelniya Zameçaniya*. Moskva: Knigoizdatelstvo Universalnaya Biblioteka, 1917.
- Libin, Vladimir Berkoviç. *ęto Takoye Uçreditelnoye Sobraniye*. Moskva: İzdatelstvo Zemliya i Volya, 1917.
- Meduşevskiy, Andrey. "Uçreditelnoye Sobraniye i Konstitutsionniye Alternativi Rossii v 1917 godu." *Sravnitelnoye Konstitutsionnoye Obozreniye* 1 (62) (2008): 4-23.
- Miliukov, Paul N. *Russia Today and Tomorrow*. London: The Macmillan Company, 1922.
- Milyukov, Pavel Nikolayeviç. *İstoriya Vtoroy Russkoy Revolyutsii*. Moskva: ROSSPEN, 2001.
- Politiçeskiye Partii Konets XIX-Pervaya Tret XX Veka*. Moskva: ROSSPEN, 1996.
- Polny Sbornik Platform Vseh Russkih Politiçeskih Partii*. S. Peterburg: İzdaniye Vtoroye NNŞ., 1906.

- "Programma Soyuzu Osvobojdeniya." *Osvobojdeniye* 69-70 (1905): 305-306.
- Protasov, Lev Grigoryeviç. *Vserossiiskoye Uçreditelnoye Sobraniye İstoriya Rojdeniya i Gibeli*. Moskva: ROSSPEN, 1997.
- Protokoli Tsentralnogo Komiteta Konstitutsionno-Demokratiçesкой Partii 1915-1920 gg.* T. 3 Moskva: Progress Akademiya, 1998.
- Rojkov, Nikolay Aleksandroviç. *Vremennoye Pravitelstvo i Uçreditelnoye Sobraniye*. Moskva: İzdatelstvo Soldat Grajdanin Moskovskogo Soveta Soldatskih Deputatov, 1917.
- Rozental, İsaak. "Rossiiskaya Sotsial Demokratiçeskaya Raboçaya Partiya." *Politiçeskiye Partii Konets XIX-Pervaya Tret XX Veka*. Moskva: ROSSPEN, 1996: 516-519.
- Sadıgov, Ramin. "Rusya Kurucu Meclisi: Tarihi Gelişimi ve Bolşevikler Tarafından Feshi." *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi* 9/43 (2016): 906-920.
- Sbornik Program Politiçeskih Partii v Rossii*. Petrograd: Sunodalnaya Tipografiya, 1917.
- Serafimoviç, Aleksandr. *Uçreditelnoye Sobraniye i Politiçeskiye Partii*. Moskva: Otd. İzd-va i Kn. Sklada, 1917.
- Stegnuşin, Anton Aleksandroviç. "Uçreditelnoye Sobraniye v Teorii i Politiçesкой Praktike Menşevikov v Pervoy Çetverti XX Veka." *Dissertatsiya, Omskiy gosudarstvennyy pedagogiçeskiy universitet*, 2019.
- Stenografiçeskiy Otçet Çastnogo Soveşaniya Çlenov Gosudarstvennoy Dumı (Çetvertago Sozıva)*. Petrograd: Gosudarstvennaya Tipografiya, 1917.
- Syezdi i Konferentsii Konstitutsionno-Demokratiçesкой Partii 1905-1907 gg.* T. 1 Moskva: ROSSPEN, 1997.
- Syezdi i Konferentsii Konstitutsionno-Demokratiçesкой Partii 1915-1917 gg.* T. 3. K. 1 Moskva: ROSSPEN, 2000.
- Svatikov, Sergey Grigoryeviç. *Vserossiiskoye Uçreditelnoye Sobraniye*. Petrograd: İzdatelstvo Kniga, 1917.
- Troçki, Lev, *Rus Devriminin Tarihi Şubat Devrimi: Çarlığın Devrilmesi*. Çev. Bülent Tanatar. İstanbul: Yazın Yayıncılık, 1998.
- Troçki, Lev. *Rus Devriminin Tarihi Ekim Devrimi: Başarısız Karşı Devrim Girişimi*. Çev. Bülent Tanatar. İstanbul: Yazın Yayıncılık, 1998.
- Truhin, Mihail Dmitriyeviç. *Borba Neonarodniçeskih Partiy za Sozıvo Uçreditelnogo Sobraniya v Rossii 1901-Naçalo 1918 gg.* Moskva: İİU MGOU, 2016.
- Vişnyak, Mark Veniaminoviç. *Vserossiiskoye Uçreditelnoye Sobraniye*. Sost. A. N. Meduşevskiy. Moskva: ROSSPEN, 2010.

Vodovozov, Vasiliy Vasilyeviç. *Uçreditelnoye Sobraniye*. Petrograd: Tovarişestvo R. Golike i A. Vilborg, 1917.
Vserossiiskoye Uçreditelnoye Sobraniye, pod. k peçati İ. S. Malçevskiy. Moskva, Leningrad: Gosudarstvennoye İzdatelstvo, 1930.

Elektronik Kaynaklar

"Znamenskiy, Oleg Nikolayeviç, *Vserossiiskoye Uçreditelnoye Sobraniye İstoriya Sozıva i Kruşeniya*" [http:// leninism.su](http://leninism.su) [Erişim tarihi: 27.05.2020].